

Bilim Akademisi'nin Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Görevinden Çıkarılan Akademisyenlere İlişkin Açıklaması

Bilim Akademisi, olağanüstü hal tedbirleri çerçevesinde akademisyenlerin kamu görevinden çıkarılmaları konusundaki görüşünü kamuoyu ile paylaşmayı zorunlu görmektedir.

Akademik özgürlük ve özerklik, Anayasa'nın 27. maddesinde güvence altına alınan bilim ve sanat özgürlüğü nedeniyle en üst düzeyde hukuksal korumaya sahiptir. Kuşkusuz, her türlü atama ve yükseltmenin liyakat esasına göre yapılması; kişisel, ekonomik ve siyasal nüfuz kullanımına ya da kayırmacılığa bağlı yozlaşmanın önlenmesi ve bilimsel etiğin korunması bilimde kalite ve gelişmişliğin temel öncülleridir. Bu öncüllere aykırı biçimde belirli bir gruba aidiyet, yandaşlık, yakınlıklar nedeniyle unvan, terfi, makam ve mevki kazanımı ve kullanımı kabul görmemelidir. Ancak akademisyenlere ilişkin idari ya da cezai önlemlerin, "gereken tüm özenle yapılmış inceleme ve soruşturmalara dayanması" bilim ve sanat özgürlüğünün anayasal konumundan kaynaklanan bir zorunluluktur. Son günlerde bu zorunluluğa uyulmadığına ilişkin ciddi kaygılar kamuoyuna yansımakta ve uluslararası bilim kuruluşlarında dile getirilmektedir. Bu durumu dikkate alan Bilim Akademisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, Bakanlar Kurulu'nu, Yüksek Öğretim Kurulu'nu ve üniversiteleri görevden çıkarma işlemlerinde hukuksal sınırların aşılmaması konusunda etkili bir inceleme ve denetim yapmaya davet etmektedir.

Anayasal demokrasimizin ve tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmelerinin temel ilke ve kuralları, kamusal makamların bilim ve sanat özgürlüğünü etkili biçimde korumasını gerektirmektedir. Anayasal demokrasinin özü, hukukla sınırlanmış yetki kullanımınıdır. Olağanüstü yönetim usullerinde dahi çiğnenemeyecek hukuksal ilke ve kuralların varlığı, demokrasileri anayasal yapan temel unsurdur. Bu durum, anayasal demokrasiler arasında yer alan ve Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne taraf olan Türkiye için de geçerlidir. Olağanüstü hal ilanı süresince, yetki kullanan tüm kamusal makamlar, Anayasa'nın 15. maddesinin 1. fıkrası uyarınca öncelikle uluslararası hukuktan doğan yükümlülükler ve ölçülülük ilkesi ile bağlıdır. Anayasa'nın

15. maddesinin 2. fıkrası, olağanüstü halde dahi askıya alınamayacak dokunulmaz hakları belirlemektedir. Dokunulmaz haklar ve ölçülülük ilkesi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (madde 15) ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi içtihatları bakımından da olağanüstü halin hukuksal sınırlarını çizmektedirler.

Anayasal demokrasilerin ve uluslararası hukukun olağanüstü hale ilişkin standartlarına göre, tüm olağanüstü uygulamalar, öncelikle olağanüstü halin konusuyla ilintili olmalıdır. Ayrıca, alınacak önlemler, ölçülülük ilkesi gereği olağanüstü halin konusu bakımından uygun, gerekli ve orantılı olmak zorundadır. Akademik özgürlüklere yönelik müdahalelerde, olağanüstü halin konusuyla bağdaşmayan; konuyla bağdaştığı halde yeterli kanıt içermeyen ve bu nedenle ölçülülük ilkesinin sınınamadığı uygulamalar, bilim ve sanat özgürlüğünün ihlal eder.

Bilim ve sanat özgürlüğünün toplumsal ve hukuksal değeri, olağanüstü halde de akademik özgürlükler üzerinde yıldırıcı etkilerin önlenmesini gerektirir. Ölçülülük ilkesinin akademik özgürlükler alanında uygulanması, kanıtlara ve kanıya ulaşılabilmesi için etkili bir inceleme ve soruşturmayı ve bu çerçevede özellikle savunma hakkının tanınmasını zorunlu kılmaktadır. Olağanüstü yönetim usullerinde Anayasa'nın 15. maddesinin 2. fıkrası uyarınca dokunulmaz bir hak olarak tanınmış masumiyet karinesi ancak bu şekilde akademik özgürlükler bakımından da korunabilir.

Türkiye'de, akademik özgürlükler alanında kamusal makamların hukuksal güvencelere saygılı davranmasını sağlayacak idari kültürü oluşturmadaki yetersizlikler dolayısıyla kaygı verici gelişmeler yaşanmaktadır. Bu durum, akademik liyakat ve yetkinliğe dayalı bilimsel ortamın pekişmesine engel olmakta ve hatta araştırma sonuçlarının özgürce yayınlanmasını olumsuz etkilemektedir. Akademik özgürlükler alanında azami özenle davranılması ve üstün bilimsel çıktılara odaklı akademik politikaların üretilmesi ülkemiz için acil bir zorunluluktur. Bu acil zorunluluğun yaşama geçirilmesi ilgili tüm kamusal makamların ve paydaşların görevidir. Bilim Akademisi, ülkemizin akademik özgürlükler ve bilimsel yetkinlik odaklı gelişimine her türlü katkıyı sunmaya hazırdır.

Bilim Akademisi Yönetim Kurulu, 3 Ekim 2016